

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е

№ 399

гр.София, 17 август 2016 година

В ИМЕТО НА НАРОДА

ВЪРХОВНИЯТ КАСАЦИОНЕН СЪД, Четвърто гражданско отделение, в закрито съдебно заседание на осми юли през две хиляди и шестнадесета година, в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: МАРИО ПЪРВАНОВ
ЧЛЕНОВЕ: МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА
ЕРИК ВАСИЛЕВ

като разгледа докладваното от съдията Маргарита Георгиева частно гражданско дело № 2932 по описа за 2016 година, за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.274 ал.3 т.1 ГПК.

Образувано е по частна касационна жалба на К.за о.н.п.и. – гр. С., срещу определение № 3607/14.12.2015 г. по възз.ч.гр.д. № 4805/2015 г. на Софийския апелативен съд, потвърждаващо определение от 25.09.2015 г. по гр.д. № 108/ 2015г. на Кюстендилския окръжен съд, с което производството по делото е прекратено. Прието е, че към момента на предявяване на иска по чл.74 и сл. от Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество /ЗОПДНПИ/, не е била налице абсолютната процесуална предпоставка за допустимост на гражданското производство – ответникът, спрямо чието имущество е насочена претенцията за отнемане, да е привлечен като обвиняем за престъпление, измежду посочените в чл.22 ал.1 от ЗОПДНПИ и наказателното производство да е висящо.

Жалбоподателят поддържа становище за незаконосъобразност и необоснованост на атакувания съдебен акт и моли за неговата отмяна.

В изложението по чл.284 ал.3 т.1 ГПК допускането на касационното обжалване се търси в приложното поле на чл.280 ал.1 т.3 ГПК по следните,

обобщени и уточнени от състава на ВКС /съгласно т.1 от ТР№1/2009г. на ОСГТК/ правни въпроси: 1/ прекратяването на наказателното производство срещу привлеченото като обвиняем лице (извън случаите по чл.22, ал.2 ЗОПДНПИ), основание ли е за прекратяване и на образуваната по реда на чл.22, ал.1 вр. с чл.21, ал.2 ЗОПДНПИ пред К. проверка за установяване дали ли е значително несъответствие в имуществото на проверяваното лице, независимо от етапа ѝ на развитие; 2/ съставлява ли абсолютна процесуална пречка за съществуването и надлежното упражняване правото на иск за отнемане на незаконно придобито имущество в полза на държавата, прекратяването на наказателното производство за престъпление, посочено в разпоредбата чл.22, ал.1 ЗОПДНПИ, извън случаите по чл.22, ал.2 ЗОПДНПИ.

Изложени са съображения, че тези въпроси са от значение за точното прилагане на закона и за развитието на правото.

Ответниците по частната жалба А.Д.М., А.Т.М. и А.-М.А.М. оспорват жалбата, като изтъкват, че атакуваното определение е правилно и законосъобразно. Сочат, че макар към датата на образуване на проверката пред К. да е била налице предпоставката по чл.22 ал.1 ЗОПДНПИ – ответникът А.М. е бил привлечен като обвиняем за извършено престъпление по чл.302 т.2 б.”а” вр. с чл.301, ал.1 вр. с чл.20 ал.2 от НК – то впоследствие, след влизане в сила /на 28.08.2014г./ на постановлението на ОП-Кюстендил за прекратяване на наказателното производство срещу лицето, е възникнала абсолютна процесуална пречка за продължаване на производството по ЗОПДНПИ. Към отговора на ответниците е приложено Определение №165/13.06.2016г. по ч.гр.д.№921/2016г. на ВКС, I г.о., постановено по реда на чл.274 ал.3 т.1 ГПК, в което решаващият състав на касационната инстанция е приел, че абсолютна процесуална предпоставка за допустимост на исовете по чл.74 и сл. от ЗОПДНПИ е ответникът да има качеството на лице, привлечено като обвиняем за престъпление от изброените в чл.22 ал.1 ЗОПДНПИ и към момента на предявяване на иска; както и наказателното производство за престъплението да не е прекратено /извън хипотезите на чл.22, ал.2 ЗОПДНПИ/.

Частната жалба е допустима - депозирана е в срока по чл.275, ал.1 ГПК, от надлежна страна и срещу подлежащ на касационен контрол въззивен съдебен акт.

Върховният касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение, намира следното:

Софийският апелативен съд е приел, че производството пред окръжния съд е образувано по предявен от К. за о.н.п.и. /К./ срещу А.М., А.М. и А.-М. М. от гр.К. иск по чл.74 ЗОПДНПИ за отнемане в полза на държавата на

незаконно придобито имущество. Посочено е, че видно от представените по делото доказателства и след надлежното сезиране и образуване на проверката по чл.22 ал.1 ЗОПДНПИ пред К., с постановление на Окръжна прокуратура - Кюстендил от 15.08.2014г., влязло в сила на 28.08.2014г., е прекратено наказателното производство срещу А.Д.М., на основание чл.243 ал.1 т.2 НПК - поради недоказаност на обвинението за извършено престъпление по чл.302, т.2, б."а", във вр. с чл.301, ал.1, вр. с чл.20 ал.2 НК, попадащо в предметния обхват на чл.22 ЗОПДНПИ. Съдът е приел, че при това положение, към момента на предявяване на претенцията за отнемане на незаконно придобито имущество, не е била налице абсолютна процесуална предпоставка за допустимостта ѝ – ответникът да е привлечено като обвиняем лице и наказателното производство да е висящо. Изложени са съображения, че нормата на чл.2 ЗОПДНПИ, предвиждаща, че производството по ЗОПДНПИ се провежда независимо от наказателното срещу проверяваното лице и/или свързаните с него лица, не може да обоснове друг извод. В заключение е прието, че прекратяването на наказателното производство срещу проверяваното лице е пречка за продължаване на производството по ЗОПДНПИ, респ. искът на К. е недопустим и правило първоинстанционният съд е прекратил производството по делото.

При тези решаващи изводи на въззивната инстанция, поставените въпроси са правно значими, но фактически отговорът на проблема, свързан с предпоставките за надлежното упражняване правото на иск за отнемане на незаконно придобито имущество по реда на ЗОПДНПИ /въпрос №2/, е обуславящ и съдържа в себе си разрешението на въпроса дали прекратяването на наказателното производство срещу проверяваното лице съставлява пречка за развитието и на предхождащата процедура пред К. /въпрос №1/. Същевременно, налице са предпоставките по чл.292 ГПК за спиране на производството по делото и за сезиране на ОСГК на ВКС, тъй като в постановени по реда на чл.274 ал.3 т.1 ГПК определения на състави на ВКС и съставляващи задължителна за съобразяване от съдилищата практика, е налице противоречие в дадените правни разрешения по основния изведен въпрос - съставлява ли абсолютна процесуална пречка за съществуването и надлежното упражняване правото на иск за отнемане на незаконно придобито имущество в полза на държавата, прекратяването на наказателното производство за престъпление, посочено в разпоредбата чл.22, ал.1 ЗОПДНПИ, извън случаите по чл.22, ал.2 ЗОПДНПИ.

Според приетото в Определение №165/13.06.2016г. по ч.гр.д.№921/2016г. на ВКС, I г.о. /приложено към отговора на ответниците/, прекратяването на наказателното производство за престъпление, посочено в разпоредбата чл.22, ал.1 ЗОПДНПИ, извън случаите по чл.22, ал.2

ЗОПДНПИ, осъществява абсолютна процесуална пречка за съществуването и надлежното упражняване правото на иск за отнемане на незаконно придобито имущество в полза на държавата.

Изложени са съображения, че основанията за започване на проверката по чл.21, ал.2 ЗОПДНПИ, предвидени в чл.22 – чл.24 ЗОПДНПИ, са условия за законосъобразното сезиране на К., абсолютни процесуални предпоставки за допустимост на законната процедура и изисквания за законосъобразност на съдебните актове по ЗОПДНПИ. Изискването на специалния закон проверяваното лице да е привлечено като обвиняем за престъпленията, посочени в чл.22, ал.1 ЗОПДНПИ, следва да е спазено не само към образуване на законната процедура за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество пред К., но и да съществува през целия период на нейната висящност, освен ако случаят покрива изключенията в ал.2 или ал.3 на цитираната разпоредба, или някое от другите две основания за нейното образуване, посочени съответно в чл.23, или в чл.24 ал.1 от закона.

Само когато и докато съществува някое от законовите основания, предвидени в чл.22 – чл.24 ЗОПДНПИ, е допустимо образуването и развитието на процедурата по установяване на незаконния източник на придобитото имущество, предвидена в специалния закон. Само тогава ограниченията на собствеността, следващи от нея, в необходимата степен защитават интересите на обществото (чл. 4, вр. чл. 3 ЗОПДНПИ). Нейното провеждане е недопустимо, ако законното основание за образуване на процедурата не съществува, или ако то отпадне в периода на нейната висящност. Това е така, защото наличието на производство по установяване на източника на придобитото имущество засяга собствеността. Тя става обект на проверка от държавните органи на ЗОПДНПИ. Обект на проверката е частна собственост, а чл.17, ал.3 от Конституцията на РБ прогласява частната собственост за неприкосновена. Неприкосновеността на частната собственост е накърнена, ако при липсата на законово основание (някое от предвидените в чл. 22 – чл.24 ЗОПДНПИ) държавни органи проверяват източниците за придобиването ѝ. Чл.2 ЗОПДНПИ следва да се тълкува в смисъл, че специалният закон допуска паралелно развитие на двете производства - наказателното и по установяване на незаконно придобитото имущество - и цели скъсяването на сроковете, в които приключва гражданското производство.

В Определение №335/06.07.2016г. по ч.гр.д. № 2462/ 2016г. на ВКС, IV г.о. /служебно известно на настоящия състав/ е прието, че прекратяването на наказателното производство за престъпление, посочено в разпоредбата чл.22, ал.1 ЗОПДНПИ, извън случаите по чл.22, ал.2 ЗОПДНПИ, не съставлява абсолютна процесуална пречка за съществуването и надлежното упражняване

правото на иск за отнемане на незаконно придобито имущество в полза на държавата. Съображенията са, че при действието на ЗОПДНПИ, за разлика от отменения ЗОПДИППД, развитието и изходът на воденото наказателно производство не са решаващи за отнемането на имущество по гражданската претенция на държавата. Процедурата по ЗОПДНПИ може да започне не само на основание констатациите на прокуратурата за наличието на обосновано предположение за извършено престъпление от определена категория, но и въз основа на влязъл в сила акт за тежко административно нарушение. Разликите между двата закона предопределят и разширеното понятие за подлежащото на отнемане имущество, за каквото по силата на чл.1, ал.2 ЗОПДНПИ се счита имуществото, за придобиването на което не е установен законен източник, а не само имуществото, придобито от престъпна дейност, каквато уредба съдържаха отменения ЗОПДИППД.

Гражданската конфискация на имущество с незаконен източник не е обвързана с развитието на наказателния процес и приключването му с влязла в сила присъда, в какъвто смисъл е и изричната норма на чл.2 ЗОПДНПИ, установяваща принцип за независимо, необвързано развитие на гражданската процедура относно нейното начало, провеждане и приключване.

Проверката по чл.21 - чл.36 ЗОПДНПИ предхожда производството за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество, чието начало се поставя с налагане на обезпечителните мерки от съда. Процесуалната предпоставка за протичане на съдебното производство по иска за отнемане на имущество в полза на държавата е наличие на обосновано предположение на комисията, че дадено имущество е незаконно придобито.

Основанията, предвидени в чл.22 – чл.24 от закона, са за започване на първия етап от процедурата – предварителната проверка по чл.21 ал.2 ЗОПДНПИ. Те са обаче предпоставки само за сезиране на К. за образуване на производство и за извършване на проверка. Тази проверка не е исково производство по съществото си и при нея за неуредените въпроси не се прилага ГПК, така както е за следващите два етапа – обезпечителните мерки и съдебното производство за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество.

Предпоставките за започване на проверката за установяване на обосновано предположение, че дадено имущество е незаконно придобито, не са и предпоставки за последващото нейно развитие. Абсолютната процесуална предпоставка като условие, от което зависи съществуването и надлежното упражняване на правото на иск за отнемане на имущество в полза на държавата, е решение на К. по чл.61, ал.2, т.1 ЗОПДНПИ за направено обосновано предположение, че дадено имущество е незаконно придобито. Ето защо, изискването проверяваното лице да е привлечено като обвиняем за

престъпленията, посочени в разпоредбата на чл.22, ал.1 ЗОПДНПИ, респ. наказателното производство да е висящо, трябва да е налице само към момента на образуване на производството пред К., но не и до приключването му по време на следващите етапи / в с.см. - Решение №13 от 13.10.2012г. по к. д. №6 /2012 г. на Конституционния съд на РБ, с което е отхвърлено искането за установяване на противоконституционност и несъответствие с международни договори, по които България е страна, на целия Закон за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество/.

Предвид изложеното, Върховният касационен съд на РБ, състав на Четвърто гражданско отделение намира, че са налице предпоставките по чл.292 ГПК за спиране на производството по настоящото дело. Решението на правния спор се обуславя от отговора на въпроса, по който е налице противоречива задължителна съдебна практика, обективирана в посочените определения на ВКС, постановени по реда на чл.274 ал.3 т.1 ГПК. Предвид констатираното противоречие в практиката на ВКС, следва да се предложи на Общото събрание на Гражданската колегия да постанови тълкувателно решение по изведения правен въпрос по приложението на ЗОПДНПИ.

Водим от горното, Върховният касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение

О П Р Е Д Е Л И:

СПИРА на основание чл.292 ГПК производството по ч.гр.д. № 2932/2016г. по описа на ВКС, IV г.о.

ПРЕДЛАГА на Общото събрание на Гражданската колегия на ВКС на РБ да постанови Тълкувателно решение по следния въпрос:

Съставлява ли абсолютна процесуална пречка за съществуването и надлежното упражняване правото на иск за отнемане на незаконно придобито имущество в полза на държавата, прекратяването на наказателното производство за престъпление, посочено в разпоредбата чл.22, ал.1 ЗОПДНПИ, извън случаите по чл.22, ал.2 ЗОПДНПИ.

Определението не подлежи на обжалване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ:1.
2.